

ئالمجان بولۇمسىزمۇ؟
Is Alimjan Good-For-Nothing?

بىرىنچى قىسىم

Disc 1

ئىككىنچى كۆرۈنۈش 5:31 – 12:26

Scene 2

خاسىيەت: ئالمجان! ۋاي بالام، تۈرە! چۈش بوپ كەتتى!

Xasiyet: Alimjan! Hey son, get up! Half the day has gone!

ۋويىيەي! ماۋۇ بالنى ئويغىتىپ قويسام يەنە ئۇخلاۋاتىدىغۇ.

My goodness! I wake this boy up and there he is sleeping again.

ئالمجان! بولە! چۈش-پېشىم بوپ كەتتى!

Alimjan! Look alive! It's past midday prayer time.¹

ئاۋۇ ئۇششاق بالىلارنىڭ تالاغا چىقىپ ئويناۋاتقىلى نە ۋاخ.

The little boys have long since gone outside to play.

تۈرە! بولە!

Get up! Look alive!

ئالم: ئادەم شۇنداق تاتلىق ئۇخلاۋاتسا ئويغىتىۋەتتىغۇ.

When a man is sleeping so sweetly, she has to go and wake him up. Alim:

خاسىيەت: ئالمجان! ۋۇي، ئالمجان! چاققان بول! ئالمجان! ئالمجان!

Xasiyet: Alimjan! Hey Alimjan! Be quick! Alimjan! Alimjan!

ئالم: ۋاي، ۋاي، ۋاي، ھە! ئادەمنى ئىشلىتىپ ئۆلتۈرەي دەمدىكىن تاڭ؟

Alim: For goodness' sake! All right! I don't know - does she want to work a man to death or something?

خاسىيەت: ئالمجان! ھەي ئالمجان!

Xasiyet: Alimjan! Hey Alimjan!

ئالم: ۋاي، ۋاي، ۋاي! ھە، مانا!

Alim: Gee whiz! Ok, coming!

خاسىيەت: بولغىنە بالام. چېپىڭنى ئىچىپ ئېتىزىڭغا ماڭ!

Xasiyet: Come on, son. Drink your tea and go to your field!

¹ چۈش-پېشىم is the midday namaz – used here as a time marker.

ئاليم: ۋاي، بولۇۋاتمەنغۇ. ئەستا!

Gosh, I'm coming. Darn it! Alim:

خاسىيەت: ئاۋۇ جانۋارغىمۇ ئۇۋال. ئەتگەن ئانىسىنى چالا ئەمگەن پېتى.²

Xasiyet: It is bad for that animal too. This morning it hasn't had enough of its mother's milk.

ماڭغاچ يول تۆپسىدا قوناقلققا ئارقانلاپ قويغاچ ئۆتەرسەن ھە!

You'll tie it up and let it graze from the roadside cornfields along the way, eh?

ئاليم: ئەستاغپۇرۇللا! ماۋ چۆگۈنگە بىر قېتىم بولسىمۇ سۇ قۇيۇپ قويساڭ بولىدۇ سەن.

Alim: Darn it! If even once you put water in this jug that would be good!

ئادەم تېرىكتۈرۈپ كەچكچە.

Annoying a person all day long.

كچىككەنە ئىشقىمۇ تۇرە تۇرە تۇرە دەپ ...

Even for such a small matter, "get up, get up, get up" she says...

...ئادەمنى ئەتگەندە ئۇخلىغىلى قويمايدۇ كوت كوت كوت تۇلداپ.

... not letting a man sleep in the morning with that nag, nag, nagging.

خاسىيەت: يا ئاللا بالام، تولا غوتۇلدەۋەرمىساڭچۇ! يالغۇز جېنىمغا قايسى بىر ئىشقا يېتىشەي؟

Xasiyet: My goodness son, don't go on muttering so much! Can I alone keep up with the work?

ئەتگەن قوپۇپ، ھويلىنى سۈپەردىم، كالنى ساغدىم، پادىغا قوشتۇم... ھەي.

I got up early, swept the courtyard, milked the cow, put it back with the herd...hey.

ئاليم: ھە، يوغان ئىش قىپسەن!

Alim: Oh yeah, you've done so much work.

خاسىيەت: مۇشۇ تىرىكچىلىكنى دەپ تۇمشۇقۇمدا يەر ترەپ... ھەي....

Xasiyet: Because of this livelihood the ground is up against my face.

داداڭ رەھمەتلىك بولغان بولسىغۇ ئۇنچىۋالا كۆزۈڭگىمۇ كىرىۋالماستىم.

If your late father were here, I wouldn't get in your face so much.

ئاليم: ۋاي بولدىلا ئاپا. مەن مانداقلا دەپ قويدۇم.

Alim: All right mum. I was just saying that.³

مەن دادامنىڭ يوقلىقىنى ھەرگىز چاندۇرمايمەن.

I will never show up my dad's absence.

² "In the condition of". Indicates some thing or situation remains in the last known (often unfinished) condition.

³ i.e. "I didn't mean what I said."

بۈگۈن خۇدا بۇيرىسا، ئىككى-ئۈچ قېتىم قاتلىۋېتەيمىكىن دەۋاتىمەن.

Today, God willing, I reckon I might get 2 or 3 times as much done.

ھە، ۋاقتىم ئېشىپ قالغۇدەك بولسا، كومباين پاخلىدىن يەنە ئۈچ-تۆرت ھارۋا

ئە كىۋېتىمەن

Yes, if it looks like I am going to have extra time, I will bring three or four carts of combine straw.

ئە نسىرمە.

Don't worry.

لۈڭگە قېنىكىنە؟

Where has the towel got to?⁴

خاسىيەت: ھە؟ يائاللا بالام! يائاللا بالام! قاچانغىچە نەرسىلىرىڭنى تېرىپلا يۈرەرمەن؟

Xasiyet: What? For goodness sake, son! How long will I go on just picking up your things?

ماڭمۇ قېرىلىق يەتتى بالام.

Old age has reached even me son.

ئەمدى سېنىڭمۇ كىر-قاتلىرىڭنى يۇيۇپ خىزمىتىڭدە بولىدىغان بىرەرسىنى ئە كېلىدىغان

ئىشتى.

So now it is matter of bringing the one who is going to do your laundry and be at your service.

ئالم: ۋاي، ۋاي، ۋاي، ۋاي، يەنە شۇ گەپمۇ؟

Alim: Oh gosh! This talk again?

خاسىيەت: ئەي بالام، گېپىم تېخى تۈگىمىدى!

Xasiyet: Hey son, I haven't finished what I wanted to say!

ۋاي بالام، بۇ گەپنى دەي دېسەم تىلىم بارمايدۇ، دېمەي دېسەم كۆڭلۈم ئۇنىمايدۇ.

Look son, when I want to say this my tongue doesn't work; when I try to keep it in, my heart doesn't let me.

ئەمدى شۇ ئوزا كۈنىدىكى دېيىشكەن گەپنى...

So, that talk we had the other day...

ئالم: ئوزا كۈنىدىكى؟

Alim: The other day?

خاسىيەت: ھە. ھېلىقى پاتەم چوڭ ئاپاڭنىڭ قىزى توغرىلۇق دېيىشكەن گېپىمىزچۇ.

Yes. That talk we had about your aunty Patem's daughter. Xasiyet:

⁴ The suffix كىنە seems to soften the demand on the listener or putative questionee. Without the suffix the question has a strong element of demand and expectation, implying that the questionee is responsible for producing the item. Alim is asking his mother indirectly by wondering aloud to himself where his towel is. He himself ought to know but he does not take care where he puts things.

ئالجم: ۋاي، ۋاي، ۋاي! يەنە شۇ تويىنىڭ گېپىمۇ؟ مېنىڭ ئەمدى توي قىلغۇم يوق.

Alim: Gosh! Again this marriage talk? I don't want to get married any more.

خاسىيەت: نېمىشقا؟

Xasiyet: Why not?

ئالجم: ئاپا، مېنىڭ ھېلىقى مەسىم كاناي دېگەن ئاغىنەمنى تونۇيسەنغۇ.

Alim: Mum, you know my good friend Mesim Kanay.

خاسىيەت: ھەئە.

Xasiyet: Yes.

ئالجم: ھازىر خوتۇندىن بىرنى ئېلىۋىدى، كۈندە ئۇرۇش، كۈندە جېدەل،

Alim: He took one of those violent ones to wife, every day there's a fight, every day an argument,

ياقسىغا ئېسىلىپ، يۈز-كۆزنى تاتلاپ، ئۇرۇشۇپ، مورلاپ، ئاغىز-بۇرۇنلىرىنى
يۇلۇۋالغىلى تاس قاپتۇ.

hanging on to his collar she scratches, hits, gouges his face and eyes, and almost rips his whole snout off.

خاسىيەت: ھەي، ئۇ دېگەن ئۇ، سەن دېگەن سەن.

Xasiyet: Hey, that is him, you are you.

ئالجم: ۋاي، ئىشقىلىپ ئۇ ھېپىزە قارىۋاي بىلەن توي قىلغۇم يوق.

Alim: Well, in any case I don't want to marry that dark Hepize.

مەسىم كاناينىڭ خوتۇندىنمۇ ئەسكى نېمە ئۇ، قېپقىزىل ساراڭ.

She's even worse than Mesim's wife, totally crazy.

توي قىلىپ بولغاندىن كېيىن تەڭنە بىلەن ئۇرۇپ بېشىمنى يېرىۋەتسە، ئۇ ۋاقتتا مەن
قانداق قىلىمەن؟

After we are married and she hits me with the kneading bowl and cracks my head open, what will I do then?

خاسىيەت: ئەمىسە پۈتۈشۈپ قويغان يەرلىرىڭ بارمىتى يا؟

Xasiyet: So, was there someone else you've made your own arrangement with or...?

ئالجم: ھە؟ پۈتۈشۈپ قويدىغان ئۇ ھېلىم قاساپنىڭكىگە بېرىپ ئىككى كىلو گۆش ئەكەندەك
ئىش ئەمەس ئۇ.

Alim: What? Arranging a marriage is not like going to Helim the butcher's and picking up a couple of kilos of meat.

بولدىلا ئاپا. باشقا گەپ قىلايلىچۇ.

Enough mum. Let's talk about something else.

خاسىيەت: ۋاي بالام، ئۇنداق دېگەننىڭ بىلەن قىز چوڭ بولسا كۆز تولا، ئوغۇل چوڭ بولسا سۆز تولا دېگەندەك، خەقنىڭ گېپى يامانكەن.

Xasiyet: Oh son, you say that, but people's talk gets nasty - as in the saying "a grown-up girl draws many eyes, a grown-up boy draws much talk."

دېمىسىمۇ، مەھەللىمىزدىكى ئۆيلەنمىگەنلەرنىڭ نەك چوڭى سەن بوپ قالدىڭ.

Needless to say, out of all the unmarried boys in our village you've ended up being the oldest.

تەگتۇشلىرىڭنىڭ ھەممىسى بىردىن، ئىككى بالىنى نەگەشتۈرۈپ يۈرسە،

When all your peers are going around with one or two children in tow,

سەن قاچانغىچە ئۇششاق بالىلار بىلەن ئويناپ يۈرسەن؟

how long will you go on playing with the little boys?

ئالم: ۋاي ۋۇي!

Alim: Oh come on!

خاسىيەت: مۇنداق بېشىڭنى ئىچىڭگە تىقىپ يۈرۈۋەرسەڭ ھەر قىسىمىغا گەپلەر بولىدىكەن بالام.

Xasiyet: If you go on with your head in the sand⁵ like that there will be all kinds of talk, son.

ئالم: ۋاي ۋۇي، ھەجەپمۇ تولا گەپ قىلدىڭ.

Alim: Gosh, you have had a lot to say.

⁵ "cramming your head into yourself", i.e. not listening, trying to avoid the issue.